

Dr Bojan N. Tubić, vanredni profesor
Univerzitet u Novom Sadu
Pravni fakultet u Novom Sadu
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

POSTUPCI PRED POJEDINIM UNIVERZALNIM TELIMA UN ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – AKTUELNA PITANJA I PERSPEKTIVE*

Sažetak: Ovaj rad se bavi pitanjem rada međunarodnih komiteta za zaštitu ljudskih prava koji su osnovani univerzalnim ugovorima za zaštitu ljudskih prava, kao što su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija protiv torture, Konvencija o eliminisanju rasne diskriminacije i drugi. Komiteti imaju nadležnost za razmatranje izveštaja država ugovornica o primeni relevantnog međunarodnog ugovora kojim su osnovani. Poseban značaj imaju postupci po međudržavnim i pojedinačnim predstavkama. Potrebno je da se ispune određeni uslovi dopuštenosti predstavke koji su gotovo identični. Pre pokretanja međunarodnog postupka, daje se prilika državi članici da ispravi štetne posledice nastale kršenjem ljudskih prava i iz tog razloga, sva unutrašnja pravna sredstva moraju da budu iskorišćena. Takođe, mora da postoji i usklađenost predstavke sa konkretnom konvencijom, odnosno da se u njoj pojedinac poziva na kršenje prava predviđenog konvencijom. U postupcima pred komitetima istražuju se činjenice i donosi se odluka, odnosno gledište o tome da li je povređeno određeno ljudsko pravo. Tokom postupka je moguće izreći privremene mere, kako bi se sprečio nastanak nepopravljive štete po podnosioca predstavke. Odluke komiteta nisu obavezujuće, ali utiču na državu da poštuje ljudska prava pojedinaca u okviru svoje nadležnosti. Uvođenje obaveznosti odluka bi doprinelo efikasnijoj zaštiti pred ovim telima, ali za to mora da postoji pristanak država članica i da dođe do izmene ugovora, kojim su komiteti i osnovani.

Ključne reči: ljudska prava, komiteti, uslovi dopuštenosti, predstavka

* Rad je posvećen projektu „Pravna tradicija i novi pravni izazovi“, čiji je nosilac Pravni fakultet u Novom Sadu, Univerzitet u Novom Sadu.

1. UVOD

Ljudska prava su nastala u unutrašnjim pravnim porecima i njihova zaštita je dugo vremena bila unutrašnja stvar država.¹ Nakon Drugog svetskog rata došlo je do internacionalizacije ljudskih prava, pre svega sa usvajanjem Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima,² a nakon nje i sa brojnim međunarodnim konvencijama koje garantuju ljudska prava i predviđaju mehanizme za zaštitu u slučaju njihovog kršenja. Evropski sud za ljudska prava predstavlja najefikasniji mehanizam za zaštitu ljudskih prava, ali na regionalnom nivou. Cilj ovog rada jeste da prikaže pojedine univerzalne mehanizme zaštite i to pre svega Komitet za ljudska prava kao najznačajniji, ali će se analizirati i rad drugih sličnih tela (Komiteta protiv torture, Komiteta za ukidanje rasne diskriminacije i Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena) i ukazati na njihove sličnosti i razlike, po pojedinim pitanjima: od nadležnosti, uslova dopuštenosti, samog postupka, privremenih mera i odluka. Zbog obima rada nije moguće obuhvatiti sve univerzalne mehanizme zaštite, odnosno sve komitete, niti je moguće uporediti sve postupke, ili praksu po svim uslovima dopuštenosti. Zajedničko za ova tela jesu vrste postupaka a to su: postupci razmatranja izveštaja država članica, međudržavne predstavke i postupci po pojedinačnim predstavkama. Svaki od ovih postupaka ima svoje mesto u sistemu zaštite, a jedno od najznačajnijih pitanja jeste i pitanje njihove efikasnosti, pre svega zbog vrste odluka koje donose. Cilj rada je da se ovi mehanizmi prikažu, uporede, da se ukaže na slabosti i nedostatke, kao i da se predlože rešenja kojima bi se oni prevazišli i unapredio rad pojedinih komiteta.

2. KOMITET ZA LJUDSKA PRAVA

Komitet za ljudska prava je osnovan Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima³ koji je usvojen 1966. godine, a stupio na snagu deset godina kasnije, nakon deponovanja 35. instrumenta o ratifikaciji.⁴ Iste godine, na snagu

¹ Videti: Boris Krivokapić, *Pojam ljudskih prava*, *Strani pravni život* 1/2017, 9-20.

² *Universal declaration on human rights*, General Assembly resolution 217A <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> sajt posećen 23. decembra 2019. godine.

³ Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, „Službeni list SFRJ“ br. 7/71.

⁴ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima ratifikovale su 173 države, dok ga je još šest država potpisalo. Fakultativni protokol uz Pakt ratifikovan je od strane 116 država uz tri države potpisnice. Drugi Fakultativni protokol uz Pakt do sada je ratifikovan od strane 88 država. Podaci su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Kancelarije Visokog predstavnika za ljudska prava Ujedinjenih nacija, <https://indicators.ohchr.org/>, sajt posećen 21. februara 2020. godine.

je stupio i Fakultativni protokol uz Pakt.⁵ Komitet za ljudska prava je najznačajnije univerzalno telo za zaštitu ljudskih prava, pre svega zbog obima nadležnosti, jer se pred njim mogu razmatrati sva ljudska prava predviđena Paktom, a to je jedna široka lista pojedinačnih građanskih i političkih prava, kao i prava naroda na smoopredeljenje i da slobodno raspoložu svojim prirodnim resursima. U delu III Pakta nalazi se lista od 21 prava među kojima su pravo na život, zabrana torture, zabrana ropstva, pravo na pravično suđenje, sloboda kretanja, izražavanja, okupljanja i udruživanja i druga.

Komitet se sastoji od 18 članova, koji deluju u ličnom svojstvu i moraju da budu lica visokog morala i potvrđene stručnosti u oblasti ljudskih prava. Članovi Komiteta su prvi put izabrani 1977. godine i biraju se na period od 4 godine, uz mogućnost reizbora.

2.1. Vrste postupaka pred Komitetom za ljudska prava

Komitet za ljudska prava ima nekoliko vrsta nadležnosti a to su: razmatranje izveštaja koje podnose države ugovornice, usvajanje opštih komentara o odredbama Pakta⁶ i razmatranje međudržavnih i pojedinačnih predstavlki.

2.1.1. Podnošenje i razmatranje izveštaja država članica

Države ugovornice Pakta su se obavezale da podnesu početne izveštaje o merama koje usvajaju radi ostvarivanja prava priznatih u Paktu, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pakta za konkretnu državu, a nakon toga uvek kada Komitet to bude zatražio.⁷

U svom izveštaju, država ugovornica navodi kako primenjuje prava iz odgovarajućeg ugovora. Potrebno je da pruži detalje o relevantnom zakonodavstvu, politikama koje usvaja i praksi, odnosno kako se zakonodavstvo sprovodi. Takođe, od država se traži da navedu oblasti u kojima je primena ugovora manjkava ili problematična.

Izveštaji država članica su javni i dostupni su na veb sajtu. Kada se podnese izveštaj zakazuje se dijalog između predstavnika države i Komiteta povodom sadržine izveštaja i drugih pitanja koja se odnose na usaglašenost sa relevantnim

⁵ Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“ br. 4/2001. Drugi fakultativni protokol, čiji je cilj ukidanje smrtne kazne usvojen je 1989. godine i stupio na snagu dve godine kasnije.

⁶ Videti: Sanja Đajić, Međunarodno pravosuđe, Beograd, 2012, 151.

⁷ Član 40. Pakta.

ugovorom.⁸ Članovi Komiteta često koriste i alternativne izvore informacija, uključujući i one dobijene od nevladinih organizacija. Na kraju sednice na kojoj je izveštaj ispitan, Komitet usvaja Zaključna zapažanja o odgovarajućoj državi ugovornici. Nakon toga, članovi Komiteta stupaju u kontinuirani dijalog sa državom po pitanjima kako primeniti te preporuke i rešiti prioritetna sporna pitanja. Ovo je redovna procedura, a u izuzetnim okolnostima, Komitet može da zahteva hitan izveštaj, kada smatra da je, u nekoj državi članici, došlo do krize ljudskih prava u nekom obliku. Takođe, može da traži i raniji izveštaj, kao deo postupka praćenja Zaključnih zapažanja. Sistem izveštavanja je bio predmet velike kritike zbog svoje neefikasnosti.⁹

Zaključna zapažanja imaju savetodavni, a ne obavezujući karakter. Naime, ugovorna tela za zaštitu ljudskih prava nemaju sudska ovlašćenja i stoga ne donose obavezujuće odluke.¹⁰ Komitet pak, nastoji da ukaže državama članicama na potrebu da se poštuju sve odluke koje donosi. Tako, na primer, u Zaključnim zapažanjima o trećem periodičnom izveštaju Srbije, navodi da ona mora da obezbedi da se Gledišta učine dostupnim i primenjuju i da država treba da pojača svoje napore da obezbedi da državni organi budu svesni primene odredaba Pakta.¹¹ Ova formulacija ne podrazumeva pravnu obavezu, ali njen značaj nije zanemarljiv, jer predstavlja vid pritiska na državu da poštuje preuzete međunarodne obaveze.

Na primer, često protekne značajan vremenski period između podnošenja izveštaja i njegovog ispitivanja. Komitet nema dovoljno vremena da ih razmatra na vreme. Od država se često traži da podnesu ažurirane informacije pre samog dijaloga, zbog velike vremenske razlike između podnošenja izveštaja i dijaloga. U međuvremenu, došlo je do određenih promena u sistemu izveštavanja, pa sada Komitet može da ispituje stanje ljudskih prava u državi ugovornici, čak i kada ne postoji izveštaj i to kao reakcija na konstantan propust države da takav izveštaj podnese.¹²

⁸ Sarah Joseph, "New Procedures concerning the Human Rights Committee's Examination of State Reports, *Netherlands Quarterly of Human Rights* 13/1995, 7.

⁹ Sarah Joseph, Katie Mitchell & Linda Gyorki, Carin Benninger-Budel, *Seeking Remedies for Torture Victims: A Handbook on the Individual Complaints Procedures of the UN Treaty Bodies*, OMCT Handbook Series Vol. 4, 121, 122.

¹⁰ Michael O'Flaherty, "The Concluding Observations of United Nations Human Rights Treaty Bodies, *Human Rights Law Review*, 1/2006, 33.

¹¹ Concluding observations on the third periodic report of Serbia, CCPR/C/SRB/CO/3, 10 April 2017.

¹² Sarah Joseph, Katie Mitchell & Linda Gyorki, Carin Benninger-Budel, *op.cit.*, 122.

2.1.2. Postupak po međudržavnim i pojedinačnim predstavkama

Međudržavne predstavke se mogu koristiti kada su države ratifikovale član 41 Pakta.¹³ Pre postupka pred Komitetom, predviđen je i jedan postupak mirenja. Naime, ukoliko država ugovornica smatra da druga ne ispunjava svoje obaveze prema Paktu ona podnosi pisano saopštenje kojim ukazuje na to. Država kojoj je upućeno saopštenje pruža državi koja ga je uputila objašnjenja ili neku drugu pisanu izjavu u kojoj rasvetljava sporno pitanje. Ukoliko u roku od šest meseci ono nije rešeno na zadovoljavajući način obe države imaju pravo da spor iznesu pred Komitet upućujući saopštenje njemu i drugoj strani.

Fakultativni protokol uz Pakt uspostavlja žalbeni mehanizam koji omogućava pojedincima da podnesu predstavke Komitetu protiv država ugovornica koje su ratifikovale Protokol. Uslovi za podnošenje predstavke su da su iskorišćeni svi dostupni lokalni pravni lekovi, zatim predstavka ne sme da bude anonimna, ne sme da predstavlja zloupotrebu prava na predstavku i ne sme da bude suprotna odredbama Pakta. Komitet razmatra predstavku na zatvorenoj sednici, na osnovu pisanih informacija koje podnose stranke u postupku. Postupak se završava saopštenjima odnosno odlukama a ne presudama. Takođe, jedan od uslova jeste da podnosilac predstavke mora da bude žrtva kršenja Pakta. Lice mora da dokaže da je već pogođeno navodnim kršenjem, ili da su takve štetne posledice izvesne. U svojoj kasnijoj praksi, Komitet je izmenio ovaj kriterijum i zahtevao je samo da je opasnost od takvih posledica realna.¹⁴

Pravna lica ne mogu da budu podnosioci predstavke, već to mogu da budu samo pojedinci koji spadaju pod nadležnost država i tvrde da su žrtve kršenja od strane te države ugovornice.¹⁵ Komitet je potvrdio ovakav stav u praksi, odbacivši kao nedopuštenu jednu predstavku protiv Barbadosa, kada je njen podnosilac zapravo tražio da se utvrdi postojanje kršenja prava njegove kompanije. Naime, iako je on bio jedini akcionar, kompanija je imala svojstvo pravnog lica odnosno sopstveni subjektivitet.¹⁶ Nevladine organizacije, kao i ostala pravna lica, nemaju *locus standi* da podnesu predstavke Komitetu, ali mogu da pomažu pojedincima da to urade.¹⁷

¹³ Član 41 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, op.cit.

¹⁴ Thomas Buergenthal, "The U.N. Human Rights Committee", *Max Planck UNYB* 5/2001, 379.

¹⁵ Član 1 Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, op.cit.

¹⁶ Predstavka br. 502/1992 S.M. v. Barbados, CCPR.

¹⁷ Ida Lintel, Cedric Ryngaert "The Interface between Non-Governmental Organisations and the Human Rights Committee", *International Community Law Review*, 3/2013, 372.

Pojedini autori smatraju da Komitet ne bi trebalo da bude uključen u političke rasprave sa drugim telima Ujedinjenih nacija za zaštitu ljudskih prava, već da bude nezavisno, nepolitičko telo stručnjaka koje tumači i primenjuje odredbe Pakta na jedan objektivan i ispravan način.¹⁸

U državama članicama je primenjeno samo 12% odluka Komiteta za ljudska prava, koje su donete na osnovu Fakultativnog protokola, što ukazuje na neefikasnost ovog tela. Takođe, ovakvom zaključku doprinosi i mali broj podnetih predstavki u odnosu na broj potencijalnih podnosilaca, a većina od njih je podneta protiv država sa dobrim političkim i socijalno-ekonomskim uslovima. Takođe, kao jedan od problema se navodi i nizak budžet ovog tela. Međutim, postupci pred Komitetom utiču na podizanje svesti u pojedinim državama da postoje određeni problemi u zaštiti ljudskih prava i predlažu određene promene u državama članicama. Ne treba zanemariti ni činjenicu da na ovaj način lica, čija su prava povređena, mogu da dobiju neku vrstu „potvrde“ od međunarodnog tela da je država odgovorna za tu povredu.¹⁹

Odluke donete po pojedinačnim predstavkama na osnovu Fakultativnog protokola nisu pravno obavezujuće. On zapravo donosi određena gledišta čiji naziv ukazuje da su savetodavnog karaktera. Naravno, to ne znači da su one lišene bilo kakvog dejstva i da se mogu zanemariti. Ratifikujući Fakultativni protokol, države ugovornice su prihvatile nadležnost Komiteta da utvrđuje da li je neka država povredila neko od prava garantovano Paktom. Takođe, države su se obavezale da obezbede, na domaćem planu, efikasan pravni lek za kršenje ovih prava. Možemo reći da se iz samog teksta Fakultativnog protokola može stvoriti jedno „legitimno očekivanje“ da će države ugovornice poštovati gledišta koja usvoji Komitet. Međutim, nesumnjivo je da odsustvo jasne odredbe o tome da države moraju da postupaju u skladu sa odlukama Komiteta, ima negativne posledice po izvršavanje odluka u nekim državama. Na primer, u nekim državama nije moguće dobiti naknadu štete bez pravno obavezujućeg akta koji to propisuje. Usvajanje izmena Protokola propisivanjem obaveznosti gledišta bi doprinelo efikasnijoj zaštiti pred Komitetom, ali sada ne postoji saglasnost da se to uradi.

2.1.3. Uslovi dopuštenosti predstavke

Svi međunarodni ugovori kojima je predviđena mogućnost podnošenja pojedinačnih predstavki nekom komitetu, ili sudu za zaštitu ljudskih prava predviđaju određene uslove dopuštenosti. U Fakultativnom protokolu je navedeno da

¹⁸ Thomas Buergenthal, *op.cit.*, 395.

¹⁹ Vera Shikhelman, “Access to Justice in the United Nations Human Rights Committee”, *Michigan Journal of International Law* 39/2018, 510, 511.

Komitet neće razmatrati nijednu predstavku ako se isto pitanje već razmatra u postupku pred nekim drugim međunarodnim organom za ispitivanje ili rešavanje, ako pojedinac nije iscrpeo sva raspoloživa unutrašnja pravna sredstva, ako predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje takvih predstavlki ili ukoliko je ona nespojiva sa odredbama Pakta.²⁰

Za podnošenje predstavke lice mora da ima status žrtve odnosno da su njegova ili njena prava povređena, pa i u slučajevima koji se tiču životne sredine, odnosno svih.²¹ Tako je Komitet u jednom slučaju povodom pitanja uzgajanja genetski modifikovanih useva doneo odluku da nijedno lice ne može da putem *actio popularis* ospori pravo ili praksu za koju smatra da je u suprotnosti sa Paktom.²²

2.1.3.1. Obaveza iskorištavanja lokalnih pravnih lekova

Jedan od najvažnijih uslova dopuštenosti jeste obaveza iskorištavanja lokalnih pravnih lekova. Potrebno je da se iskoriste svi dostupni i efikasni pravni lekovi i Komitet nije zahtevao da se iskoriste oni koji su van redovnog sudskog sistema konkretne države.²³ Na primer, ukoliko postoji visok stepen diskrecionog odlučivanja u njihovoj primeni oni će biti proglašeni neefikasnim.²⁴ Potrebno je da se suština zahteva iznese u postupcima pred nacionalnim sudovima, kako bi predstavlka bila proglašena dopuštenom. Podnosilac predstavke ne mora da iskoristi one pravne lekove koji objektivno nemaju izgleda na uspeh. Subjektivno uverenje ili pretpostavka da je određeni pravni lek uzaludan odnosno da ga ne treba koristiti ne oslobađa podnosioca predstavke obaveze da ispuni i taj uslov dopuštenosti.²⁵

Nije uvek lako ustanoviti da li je neki pravni lek objektivno beskoristan. U jednom slučaju protiv Švedske, podnositeljka predstavke je tvrdila da bi je predložena ekstradicija iz ove države u Zair izložila ozbiljnoj opasnosti da će tamo biti izložena mučenju. Tokom 18 meseci, njoj je već dva puta odbijen zahtev za azil i smatrala je da bi treći zahtev bio uzaludan odnosno bespotreban i ne bi doveo do željenog rezultata. Ona nije imala novi dokaz da osporava razloge zbog

²⁰ Članovi 3 i 5 Fakultativnog protokola.

²¹ Alan Boyle, Human Rights and International Environmental Law: Some Current Problems, 10.

²² Predstavka br. 1453/2006 Brun v. France, CCPR.

²³ Videti: Bojan Tubić, „Pravilo o iskorišćavanju lokalnih pravnih lekova u praksi Komiteta za ljudska prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2/2009, 475-497.

²⁴ Na primer, u slučaju Singarasa protiv Šri Lanke, propust da se traži pomilovanje od predsednika u pogledu presude kojom je određena kazna zatvora nije smatrano preprekom za pokretanje postupka pred Komitetom. Predstavka br. 1033/01 Singarasa v. Sri Lanka, CCPR.

²⁵ Predstavka br. 262/87 R.T. v. France, CCPR.

kjih je prethodno bila neuspešna, a to je bilo zbog toga što su nadležni organi smatrali da neće biti izložena riziku ako se vrati u Zair. Komitet protiv torture je smatrao da se ne može nesumnjivo tvrditi da bi novi zahtev bio neefikasan ili uzaludan.²⁶

Podnosioci predstavke ne moraju da koriste one pravne lekove koji traju neopravdano dugo. Ovo se izričito nalazi u Fakultativnom protokolu uz Pakt i u členu 22 Konvencije protiv torture. Međutim, postoji obaveza da se uloži razuman napor da se iskoriste pravni lekovi čak i ako podnosilac predstavke pretpostavlja da će postupci trajati preterano dugo.²⁷ Takođe, i ukoliko su oni prolongirani zbog greške podnosioca predstavke, neće se smatrati da su neopravdano produženi i njihovo neiskorištavanje neće biti prepreka za pokretanje postupka.²⁸

Početni teret dokazivanja leži na podnosiocu predstavke da dokaže da je iskoristio, ili učinio sve što je potrebno da iskoristi odgovarajuće pravne lekove. On mora da dokaže da određeni pravni lekovi nisu dostupni, efikasni ili da su uzaludni odnosno neopravdano dugo traju. Nakon toga, teret dokazivanja se premešta na državu ugovornicu da obezbedi dokaze da su domaći pravni lekovi i dalje dostupni i efikasni. Na ovaj način se teret dokazivanja deli između pojedinca i države ugovornice.

2.1.3.2. Uslov da nije podneta istovetna predstavka drugom međunarodnom telu

Komitet za ljudska prava neće razmatrati predstavku pojedinca koja se u isto vreme razmatra pred nekim drugim relevantnim međunarodnim telom. U slučaju protiv Jamajke, kršenje prava podnosioca predstavke je već bilo utvrđeno na osnovu Inter-američke konvencije o ljudskim pravima. On je ipak mogao da naknadno podnese istu žalbu pred Komitetom za ljudska prava.²⁹ Ukoliko predstavka bude proglašena nedopuštenom, na osnovu člana 5, stav 2a, ona se može ponovo podneti kada se završi razmatranje navodne povrede konkretnog prava pred drugim međunarodnim telom. Pod drugim relevantnim međunarodnim postupkom se podrazumevaju slični međunarodni postupci koji se pokreću po pojedinačnim predstavkama i to pred pojedinim komitetima, kao i pred sudovima osnovanim Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, Američkom konvencijom o ljudskim pravima i Afričkom poveljom o pravima čoveka i naroda.

²⁶ Predstavka br. 30/95. P.M.P.K. v. Sweden, CAT.

²⁷ Predstavka br. 358/89 R.L. et al v. Canada, CCPR.

²⁸ Predstavka br. 184/84 H.S. v. France, CCPR.

²⁹ Predstavka br. 349/89 Wright v. Jamaica, CCPR.

Pod „istim predmetom“ se podrazumeva podnošenje zahteva po istom pitanju povodom istog pojedinca nekom drugom međunarodnom telu. Na primer, u jednom slučaju protiv Norveške, predstavka o istom pitanju – obaveznom religijskom obrazovanju u norveškim školama podneta je Komitetu za ljudska prava i Evropskom sudu za ljudska prava. Međutim, predstavke su podnele različite grupe roditelja i učenika, tako da se zapravo nisu odnosile na isti predmet.³⁰

Ukoliko je završen jedan međunarodni postupak, isti predmet može da se razmatra pred Komitetom. Međutim, brojne evropske države su stavile rezervu na Fakultativni protokol kako bi sprečile razmatranje slučajeva ukoliko su prethodno razmatrani na osnovu Evropske konvencije o ljudskim pravima. Zapravo se njima sprečava da ugovorna tela Ujedinjenih nacija budu korišćena kao forumi na kojima bi se razmatrale žalbe na odluke Evropskog suda za ljudska prava.

2.1.3.3. Zloupotreba prava na predstavku

Komitet za ljudska prava neće prihvatiti nijednu predstavku za koju smatra da predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje predstavki.³¹ Države retko ističu ovaj osnov za nedopuštenost predstavke. Na primer, on se može pojaviti ukoliko neka žrtva namerno podnese lažne informacije Komitetu. Takođe ovaj osnov nedopuštenosti može da se javi ukoliko je predstavka podneta nakon dugog roka od situacije odnosno događaja na koju se predstavka odnosi. Na primer, u jednom slučaju protiv Mauricijusa, predstavka se odnosila na navodnu diskriminaciju države prema podnosiocu predstavke, u slučaju propusta da potvrdi njegov izbor u parlament Mauricijusa. Predstavka je podneta pet godina nakon izbora. Komitet je smatrao da nije dato ubedljivo obrazloženje kojim bi se opravdalo ovo odlaganje od pet godina. U takvom slučaju, podnošenje predstavke nakon značajnog proteka vremena može se smatrati zloupotrebom prava na predstavku, što je čini nedopuštenom.³²

2.1.4. *Praksa Komiteta za ljudska prava u odnosu na Republiku Srbiju*

Komitet za ljudska prava odlučivao je i o predstavkama podnetim protiv Republike Srbije. U tom smislu izdvajamo dva predmeta. U slučaju *Novaković protiv Srbije*³³ Komitet je ustanovio kršenje čl. 2(3) Međunarodnog pakta o gra-

³⁰ Predstavka br. 1155/03 Unn et al v. Norway, CCPR.

³¹ Član 3 Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, op.cit.

³² Predstavka br. 787/97 Gobin v. Mauritius, CCPR.

³³ Predstavka br. 1556/2007 Novaković v. Serbia, CCPR.

đanskim i političkim pravima. Naime, Zoran Novaković umro je u državnoj bolnici nakon infekcije zuba i kasnije infekcije. Državni organi nisu obezbedili efikasnu istragu, prvenstveno zato što krivični postupak nije pokrenut 40 meseci nakon smrti, niti su ispitani navodi o neadekvatnom forenzičkom veštačenju.

U drugom slučaju koji je inicirao Fond za humanitarno pravo³⁴, Komitet je odbacio predstavku kao nedopuštenu, uz pozivanje na čl. 1 Opcionog protokola uz Pakt. Bez obzira na indicije o zlostavljanju romskog dečaka i o uticaju na njega i članove njegove porodice, Komitet nije imao *locus standi* da podnese predstavku, a nije postojala dovoljno bliska veza sa žrtvom da bi Fond delovao bez oblašćenja za zastupanje.

3. KOMITET PROTIV TORTURE

Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka³⁵ usvojena je 1984. godine.³⁶ Njome je osnovan je Komitet za ljudska prava, koga čini deset eksperata i stara se o sprovođenju Konvencije.³⁷

Države članice podnose izveštaje o merama koje su preduzele da bi ispunile svoje obaveze u skladu sa Konvencijom u roku od godinu dana nakon njenog stupanja na snagu za konkretnu državu ugovornicu. Nakon toga, svake četiri godine države podnose izveštaj o novim preduzetim merama.³⁸ Takođe, države mogu da pristanu na nadležnost Komiteta da prima i razmatra saopštenja u kojima jedna država ugovornica tvrdi da druga ne ispunjava uslove na osnovu Konvencije,³⁹ kao i na nadležnost za razmatranje pojedinačnih predstavi.⁴⁰ Ovaj Komitet ima i jednu posebnu vrstu nadležnosti, a to je istražna nadležnost. Naime, on može da zaduži svoje članove da pristupe poverljivoj istrazi po pitanju da li se u nekoj državi članici sistematski primenjuje tortura, ukoliko postoje pouzdane informacije o tome.⁴¹

³⁴ Predstavka br. 1355/2005 Humanitarian Law Centre v. Serbia, CCPR.

³⁵ Zakon o ratifikaciji Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 9/91.

³⁶ Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka, ratifikovalo je 169 država članica, a ujedno je još pet država potpisnica Konvencije. Opcioni protokol uz ovu Konvenciju ratifikovao je značajno manji broj država – 90, a još 13 država je potpisalo Protokol. Podaci su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Kancelarije Visokog predstavnika za ljudska prava Ujedinjenih nacija, <https://indicators.ohchr.org/>, sajt posećen 21. februara 2020. godine.

³⁷ Ibid. član 17.

³⁸ Ibid. član 19.

³⁹ Ibid. član 21.

⁴⁰ Ibid. član 22.

⁴¹ Ibid. član 20.

3.1. Postupci pred Komitetom protiv torture

Postoje razlike između Komiteta protiv torture i Komiteta za ljudska prava u pogledu uslova dopuštenosti predstavke. Naime, Komitet protiv torture ne sme da razmatra predstavku koja je bila razmatrana, ili se razmatra u drugom postupku međunarodnog ispitivanja ili rešavanja. U pogledu ovog uslova dopuštenosti Konvencija protiv torture je stroža od Pakta, jer Komitet protiv torture ne sme da ispituje predstavku koja je bila razmatrana u nekom sličnom postupku, čak ni u slučaju ako je on okončan.

Pred Komitetom protiv torture takođe su razmatrane predstavke protiv Srbije ili država u čijem se sastavu ona nalazila do osamostaljenja. Tako, na primer, u slučaju *Besimi protiv Srbije*⁴², Komitet je utvrdio kršenje članova 12, 13 i 16(1) Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka. Slučaj je nastao nakon rušenja romskog naselja „Antena“ na Novom Beogradu. Podnosilac je istakao dugo trajanje istrage i kršenje načela podele vlasti. Takođe, kao jedna od spornih činjenica navodi se to što oštećeni nisu znali identitet policajaca koji su postupali u rušenju naselja, a njihov identitet nije utvrđen ni u istrazi. To je onemogućilo oštećena lica u krivičnom gonjenju po privatnoj tužbi, kao i da ostvare građanskopravni odštetni zahtev.

4. KOMITET ZA UKIDANJE RASNE DISKRIMINACIJE

U okviru Ujedinjenih nacija, prvi međunarodni ugovor iz oblasti ljudskih prava koji je predviđao poseban sopstveni mehanizam međunarodnog nadzora predstavlja Konvencija o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije,⁴³ koja je usvojena 1965. godine.⁴⁴ Članom 8 stavom 1a ove Konvencije uspostavljen je Komitet za ukidanje rasne diskriminacije. Predviđene su njegove nadležnosti da razmatra periodične izveštaje koje podnose države ugovornice,⁴⁵ da prima međudržavne predstavke⁴⁶ i da prihvata i razmatra predstavke pojedinaca, ili grupa

⁴² Predstavka br. 261/2005 *Besimi v. Serbia*, CAT.

⁴³ Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori br. 11/81.

⁴⁴ Konvencija o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije ratifikovana je od strane 182 države, a još tri države su potpisale Konvenciju. Podaci su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Kancelarije Visokog predstavnika za ljudska prava Ujedinjenih nacija, <https://indicators.ohchr.org/>, sajt posećen 21. februara 2020. godine.

⁴⁵ Član 9.

⁴⁶ Članovi 11-13a.

pojedina. ⁴⁷ Ova poslednja nadležnost je fakultativnog karaktera i države ugovornice moraju izričito da je prihvate posebnom izjavom. Ovo je bila prva takva norma u međunarodnim ugovorima i poslužila je kao primer drugim međunarodnim pravnim instrumentima iz oblasti ljudskih prava, kao što su Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija protiv torture i drugog okrutnog, nehumanog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i Fakultativni protokol uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena.

Konvencija je stupila na snagu u januaru 1969. godine, nakon što je proteklo 30 dana od dana deponovanja 27. instrumenta o ratifikaciji. ⁴⁸ Međutim, predviđeno je da će Komitet biti nadležan da obavlja svoju funkciju na osnovu člana 14 kada najmanje deset država ugovornica Konvencije da izjavu o prihvatanju ove vrste nadležnosti (u skladu sa stavom 1 ovog člana). Senegal je bio deseta država koja je dala takvu izjavu i to 3. decembra 1982. godine i time je omogućeno da se koristi ovaj postupak protiv svake od deset država koje su do tada dale takvu izjavu. Komitet je počeo sa radom po ovom članu 1984. godine. Države su sporo prihvatale ovu vrstu nadležnosti. Za pojedine autore, podjednako razočaravajući je bio i broj predstavki koje su podnošene i razmatrane po članu 14. ⁴⁹ Do 2014. godine bilo je samo 55 podnetih predstavki.

Stupanjem na snagu Konvencije došlo je do promena u pojedinim državama, kao posledica njenog pozitivnog uticaja: pre svega, u nekim državama je došlo do promena u nacionalnim ustavima tako što su u njih uključene odredbe koje zabranjuju rasnu diskriminaciju. Zatim, dolazi do uvođenja novih zakona kojima se primenjuju standardi iz Konvencije, kao i do systemske kontrole postojećih zakona i drugih pravila što dovodi do izmena pojedinih od ovih akata koji na neki način omogućavaju rasnu diskriminaciju. Takođe, države uvode pravne garancije i postupke protiv diskriminacije koji se odnose na bezbednost lica, politička prava, zapošljavanje, obrazovanje i druge oblasti društvenog života. Države osnivaju institucije i agencije koje će se baviti problemima rasne diskriminacije, a njihove vlade traže tehničku pomoć od Ujedinjenih nacija u pitanjima antidiskriminacionog zakonodavstva i pomoći žrtvama. ⁵⁰

⁴⁷ Član 14

⁴⁸ Član 19, stav 1 Konvencije.

⁴⁹ Theo van Boven, *The Petition System under the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*, Max Planck Yearbook of United Nations Law 4/2000, 271-287, 276.

⁵⁰ Atsuko Tanaka, Yoshinobu Nagamine, *The International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: A Guide for NGOs*, Minority Rights Group International, 2001.

4.1. Postupci pred Komitetom za ukidanje rasne diskriminacije

Postupak po individualnim predstavkama se razlikuje u odnosu na druga univerzalna tela za zaštitu ljudskih prava. Naime, član 14 Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije govori o pojedincima, ili grupama pojedinaca koji tvrde da su žrtve kršenja,⁵¹ dok se u Fakultativnom protokolu uz Pakt o građanskim i političkim pravima i Konvenciji protiv torture govori samo o pojedincima. Na ovaj način se izričito omogućava grupama da pokrenu postupak zbog navodnog kršenja nekog od prava predviđenog Konvencijom za ukidanje rasne diskriminacije.

Druga razlika je u tome što Komitet za ukidanje rasne diskriminacije može da razmatra predstave koje se razmatraju, ili su bile razmatrane u nekom drugom međunarodnom postupku. Treća značajna razlika je u tome što ovaj Komitet može, na kraju ispitivanja predstave u meritumu, da zainteresovanoj državi ugovornici i podnosiocu predstave, uputi svoje sugestije i preporuke, a ne samo gledišta, kao što to rade drugi komiteti. Iako su ovi komiteti široko tumačili termin gledišta, u smislu da on uključuje zahteve za naknadu štete i mere praćenja, Komitet za ukidanje rasne diskriminacije ima šira diskreciona ovlašćenja i može da uputi zainteresovanoj državi članici takve sugestije i preporuke koje bi išle izvan pitanja da li je konvencija prekršena u konkretnom slučaju, sa širim političkim posledicama.

5. KOMITET ZA ELIMINISANJE DISKRIMINACIJE ŽENA

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena,⁵² usvojena je u Ženevi 1979. godine i predstavlja prvi međunarodni ugovor o ljudskim pravima koji se tiče zaštite i promovisanja prava žena.⁵³ Njome je osnovan Komitet za eliminisanje diskriminacije žena kao telo za nadgledanje primene Konvencije i tumačenje prava sadržanih u njoj. Države članice se obavezuju da Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija podnesu izveštaj o zakonodavnim, sudskim, upravnim, ili drugim merama koje su usvojile radi primene odredaba Konvencije, u

⁵¹ Član 14 Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije.

⁵² Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“ br. 11/81.

⁵³ Ovu Konvenciju ratifikovalo je 189 država, dok su trenutno dve države potpisnice Konvencije. Podaci su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Kancelarije Visokog predstavnika za ljudska prava Ujedinjenih nacija, <https://indicators.ohchr.org/>, sajt posećen 21. februara 2020. godine.

roku od godinu dana posle stupanja na snagu Konvencije na snagu za odnosnu državu. Nakon ovog početnog izveštaja, države članice podnose izveštaj na svake četiri godine, ili kada Komitet to zatraži.⁵⁴

Fakultativni protokol uz Konvenciju proširio je mandat Komiteta na razmatranje slučajeva koji se odnose na prava pojedinih žena. Pojedinci ili grupe pojedinaca mogu da podnesu predstavku protiv države članice koja je povredila njihova prava garantovana Konvencijom.⁵⁵ Predstavka mora da zadovolji uslove dopuštenosti a to su da su iscrpljena sva dostupna unutrašnja pravna sredstva, zatim da se predstavka odnosi na odredbe Konvencije i na činjenice koje su se desile nakon stupanja na snagu Fakultativnog protokola za državu članicu. Takođe, predstavka će biti proglašena neprihvatljivom i ukoliko je Komitet isto pitanje već razmatrao, ili je ono bilo razmatrano ili se razmatra u postupku pred nekim drugim međunarodnim organom za ispitivanje ili rešavanje, zatim ako je predstavka anonimna, očigledno neosnovana ili je u pitanju zloupotreba prava na podnošenje predstavke.⁵⁶

Značajan doprinos ovog Komiteta je svakako u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, koje predstavlja oblik diskriminacije koji je zabranjen članom 1 Konvencije. Velika većina predstavlki povodom pitanja nasilja nad ženama, odnosi se na obavezu države da spreči, istraži, kazni i nadoknadi štetu ukoliko je došlo do nasilja u porodici.⁵⁷

6. PRIVREMENE MERE U POSTUPCIMA PRED KOMITETIMA

U postupku odlučivanja po pojedinačnim predstavkama, komiteti mogu da traže da država preduzme odgovarajuću aktivnost, ili se uzdrži, kako bi se očuvao *status quo* za podnosioca predstavke, odnosno kako bi se sprečilo da on pretrpi nepopravljivu štetu po ljudska prava, dok se njegova predstavka razmatra. Na zahtev podnosioca predstavke, Komitet može da zahteva od države da preduzme takve privremene mere,⁵⁸ čije trajanje, vrsta i obim zavisi od okolnosti svakog

⁵⁴ Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, op.cit., član 18.

⁵⁵ Član 2. Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“ br. 13/2002.

⁵⁶ Ibid., članovi 3 i 4.

⁵⁷ Simone Cusack, Lisa Pusey, CEDAW and the Rights to Non-discrimination and Equality, *Melbourne Journal of International Law*, 14/2013, 20.

⁵⁸ Član 92 Pravila postupka Komiteta za ljudska prava (Rules of Procedure of the Human Rights Committee, CCPR/C/3/Rev.10, January 2012); Član 114 Pravila postupka Komiteta pro-

pojednog slučaja. Obično one traju tokom celog postupka, dok se predstavka ne proglašuje nedopuštenom, ili dok se ne odluči u meritumu. Zahtev se podnosi u trenutku kada se podnosi i predstavka.

Cilj privremenih mera je da obezbede da se očuva *status quo* i da se spreče sve aktivnosti koje bi mogle nepovratno da povrede prava pojedinca. Pošto je obično potrebno nekoliko godina da se reši po predstavi potrebno je da postoji jedan mehanizam koji bi sprečio ovakve štetne posledice. U jednom slučaju protiv Belorusije majka žrtve je podnela predstavku u novembru 1998. godine – Komitet za ljudska prava nije odgovorio do oktobra sledeće godine, kada je tražio da država preduzme privremene mere. Međutim, žrtva je već bila pogubljena u martu te godine.⁵⁹ Nakon ovoga, Komitet je zauzeo stav da će slučajevi u kojima se traže privremene mere biti rešavani po hitnoj proceduri.

Postavlja se pitanje da li privremene mere imaju pravno obavezujući karakter za države? Prihvatajući nadležnost Komiteta da razmatra pojedinačne predstave, države moraju da poštuju sve procedure koje omogućavaju da ovaj mehanizam funkcioniše. Ukoliko se zahtev za sprovođenje privremene mere ne poštuje, Komitet je sprečen da ispuni svoju ulogu i postupak po pojedinačnim predstavkama gubi značaj.

U slučaju protiv Filipina, Komitet za ljudska prava je doneo zahtev da se ne izvrši smrtna kazna nad trojicom muškaraca, dok je njihova predstavka povodom presuda još uvek u razmatranju. Uprkos ovom zahtevu, izvršena je smrtna kazna nad njima.⁶⁰ Komitet je istakao da je ovo nepoštovanje zahteva za privremenim merama neprihvatljivo, jer je zahtev obavezujući za države ugovornice. Njegovo ignorisanje predstavlja kršenje Fakultativnog protokola.⁶¹

Komitet protiv torture je zauzeo sličan stav u slučaju protiv Francuske, navodeći da je proterivanje lica uprkos zahtevu Komiteta za privremenim merama, onemogućilo efikasno vršenje prava na žalbu, garantovanog članom 22 i time učinilo konačnu odluku Komiteta u meritumu bespredmetnom. Time je država prekršila pomenuti član Konvencije.⁶² Francuska se pozivala na neobaveznost zahteva za privremenim merama. Slično se desilo i u Švedskoj, kada je lice de-

tiv torture (Rules of Procedure of the Committee against torture, CAT/C/3/Rev.5, February 2011); Član 94 Pravila postupka Komiteta za ukidanje rasne diskriminacije (Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, CERD/C/35/Rev.3, January 1989); Član 63 Pravila postupka Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena (Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, A/56/38, amended by A/62/38).

⁵⁹ Predstavka br. 887/1999 Staselovich v. Belarus, CCPR.

⁶⁰ Predstavka br. 869/99 Piandong v. Philippines, CCPR.

⁶¹ Gino Naldi, "Interim measures in the UN Human Rights Committee", *International and Comparative Law Quarterly* 53/2004, 453.

⁶² Predstavka br. 195/02 Brada v. France, CAT.

portovano u Egipat, uz kršenje člana 3 Konvencije. On je deportovan odmah po donošenju odluke, što mu je uskratilo pravo da se žali na odluku. Brzina deportacije je takođe, uskratila podnosiocu predstavke pravo priliku da traži privremene mere na osnovu Konvencije i i to je predstavljalo kršenje člana 22.⁶³ I pored ovih izuzetaka, države u velikoj meri poštuju zahteve za privremene mere i postupaju po njima.

Praksa Komiteta za ljudska prava pokazuje da su određene zemlje, među kojima su: Danska, Norveška, Holandija, Bosna i Hercegovina poštovala privremene mere u slučajevima prinudnog vraćanja lica. Na primer, Danska je, nakon što bi specijalni izvestilac tražio privremene mere, prestajala sa vraćanjem lica u pojedine zemlje, do donošenja odluke Komiteta u svakom pojedinom slučaju.⁶⁴ Međutim, postoje i države koje su odbile da poštuju privremene mere, a to su Španija u jednom slučaju kada je u Maroko vratila lice osumnjičeno za terorizam i Rusija u dva slučaja ekstradicije lica u Kirgistan.⁶⁵

7. ZAKLJUČAK

Značajan napredak je učinjen na polju međunarodne zaštite ljudskih prava usvajanjem međunarodnih konvencija i osnivanjem pojedinih komiteta za njihovo sprovođenje. Posebno je značajno prihvatanje nadležnosti ovih međunarodnih tela za razmatranje međudržavnih i pojedinačnih predavki protiv država članica ukoliko smatraju da su države povredila određena ljudska prava pojedinaca.

U jednom broju slučajeva, lice može da ima izbor da li da uputi predstavku Komitetu za ljudska prava ili Komitetu protiv torture, ili nekog trećeg univerzalnog tela. Naravno, potrebno je proveriti da li je država ugovornica prihvatila nadležnost oba komiteta da razmatraju pojedinačne predavke, po osnovu oba ova međunarodna ugovora i da eventualno nije uložila rezerve na pojedine odredbe. Uslovi dopuštenosti predavke pred svim telima su gotovo identični. Različita je materijalna nadležnost pojedinih komiteta, jer Pakt garantuje više ljudskih prava i zbog toga pojedinci biraju ovaj forum kada postoji mogućnost da je došlo do povrede i drugih prava, a ne samo do mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja. Veći je broj predavki pred Komitetom za ljudska prava nego onih pred drugim komitetima i zbog toga je potrebno da se čeka duže na

⁶³ Predstavka br. 233/03Agiza v. Sweden, CAT.

⁶⁴ UN Human Rights Committee (CCPR): Views and interim measures in cases of forced return, 3 <https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/205-NOTE-CCPR-Views-and-interim-measures-Annex.pdf> sajt posećen 27. decembra 2019. godine.

⁶⁵ Ibid.

odluku ovog komiteta i to oko četiri godine. Ostali komiteti donose odluke obično za duplo kraće vreme.

U pojedinim slučajevima se preklapaju nadležnosti komiteta sa nadležnostima regionalnih tela za zaštitu ljudskih prava. Jedna od prednosti ovih drugih je obaveznost odluka koje donose. Stepenn poštovanja odluka Evropskog suda za ljudska prava je izuzetno visok, za razliku od odluka američkih i afričkih regionalnih tela za zaštitu ljudskih prava. Međutim, izvesnije je da će država poštovati odluku regionalnog suda nego preporuku nekog kvazi-sudskog tela Ujedinjenih nacija. Jedan od razloga protiv iznošenja sporova pred regionalna tela jeste taj što im je potrebno više vremena da donesu odluku.

Univerzalna tela za zaštitu ljudskih prava imaju svoje mesto u međunarodnom sistemu zaštite ljudskih prava. Ona doprinose boljem položaju pojedinaca i predstavljaju neku vrstu kontrole ponašanja država u ovoj oblasti. To se ostvaruje putem sistema izveštavanja koji je obavezan za sve države ugovornice, ali ne treba zaboraviti ni međudržavne ni pojedinačne predstavke, za koje je potrebna posebna saglasnost država. Iako odluke komiteta po njima nisu obavezujuće, one svakako doprinose boljoj zaštiti ljudskih prava. Prihvatanjem njihove obaveznosti, države bi načinile veliki korak ka još efikasnijoj zaštiti ljudskih prava na međunarodnom planu.

LITERATURA I IZVORI

- Alan Boyle, Human Rights and International Environmental Law: Some Current Problems, 10.
- Atsuko Tanaka, Yoshinobu Nagamine, The International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: A Guide for NGOs, Minority Rights Group International, 2001.
- Bojan Tubić, „Pravilo o iskorišćavanju lokalnih pravnih lekova u praksi Komiteta za ljudska prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2/2009, 475-497.
- Boris Krivokapić, Pojam ljudskih prava, *Strani pravni život* 1/2017, 9-20.
- Gino Naldi, “Interim measures in the UN Human Rights Committee”, *International and Comparative Law Quarterly* 53/2004, 453.
- Ida Lintel, Cedric Ryngaert “The Interface between Non-Governmental Organisations and the Human Rights Committee, *International Community Law Review*, 3/2013, 372.
- Michael O’Flaherty, “The Concluding Observations of United Nations Human Rights Treaty Bodies, *Human Rights Law Review*, 1/2006, 33.
- Sanja Đajić, Međunarodno pravosuđe, Beograd, 2012.
- Sarah Joseph, “New Procedures concerning the Human Rights Committee’s Examination of State Reports, *Netherlands Quarterly of Human Rights* 13/1995, 7.

- Sarah Joseph, Katie Mitchell & Linda Gyorki, Carin Benninger-Budel, Seeking Remedies for Torture Victims: A Handbook on the Individual Complaints Procedures of the UN Treaty Bodies, OMCT Handbook Series Vol. 4, 121, 122.
- Simone Cusack, Lisa Pusey, CEDAW and the Rights to Non-discrimination and Equality, *Melbourne Journal of International Law*, 14/2013, 20.
- Thomas Buergenthal, The U.N. Human Rights Committee, *Max Planck UNYB* 5/2001.
- Theo van Boven, The Petition System under the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 4/2000, 271-287, 276.
- Vera Shikhelman, "Access to Justice in the United Nations Human Rights Committee", *Michigan Journal of International Law* 39/2018, 510, 511.
- UN Human Rights Committee (CCPR): Views and interim measures in cases of forced return, 3 <https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/205-NOTE-CCPR-Views-and-interim-measures-Annex.pdf>
- <https://indicators.ohchr.org>
- Universal declaration on human rights, General Assembly resolution 217A <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, „Službeni list SFRJ“ br. 7/71.
- Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“ br. 4/2001.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 9/91.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori br. 11/81.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“ br. 11/81.
- Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“ br. 13/2002.
- Concluding observations on the third periodic report of Serbia, CCPR/C/SRB/CO/3, 10 April 2017.
- Pravila postupka Komiteta za ljudska prava (Rules of Procedure of the Human Rights Committee, CCPR/C/3/Rev.10, January 2012)
- Pravila postupka Komiteta protiv torture (Rules of Procedure of the Committee against torture, CAT/C/3/Rev.5, February 2011)
- Pravila postupka Komiteta za ukidanje rasne diskriminacije (Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, CERD/C/ 35/Rev. 3, January 1989)
- Pravila postupka Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena (Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, A/56/38, amended by A/62/38).
- Predstavka br. 502/1992, S.M. v. Barbados, CCPR.
- Predstavka br. 1453/2006 Brun v. France, CCPR.
- Predstavka br. 1033/01 Singarasa v. Sri Lanka, CCPR.

- Predstavka br. 262/87 R.T. v. France, CCPR.
Predstavka br. 30/95. P.M.P.K. v. Sweden, CAT.
Predstavka br. 358/89 R.L. et al v. Canada, CCPR.
Predstavka br. 184/84 H.S. v. France, CCPR.
Predstavka br. 349/89 Wright v. Jamaica, CCPR.
Predstavka br. 1155/03 Unn et al v. Norway, CCPR.
Predstavka br. 787/97 Gobin v. Mauritius, CCPR.
Predstavka br. 887/1999 Staselovich v. Belarus, CCPR.
Predstavka br. 869/99 Piandong v. Philippines, CCPR.
Predstavka br. 195/02 Brada v. France, CAT.
Predstavka br. 233/03 Agiza v. Sweden, CAT.
Predstavka br. 1556/2007 Novaković v. Serbia, CCPR.
Predstavka br. 1355/2005 Humanitarian Law Centre v. Serbia, CCPR.
Predstavka br. 261/2005 Besimi v. Serbia, CAT.

Bojan N. Tubić, Ph.D., Associate Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

The Procedures before Certain UN Universal Bodies for the Protection of Human Rights – Current Issues and Perspectives

Abstract: *This paper deals with the issue of activities of international committees for the protection of human rights, which are created by universal treaties for the protection of human rights, such as International Covenant on Civil and Political Rights, Convention Against Torture, Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination and other. The committees have jurisdiction to consider reports of the States Parties on the implementation of a relevant international treaty by which they were created. Also, the procedures of inter-state and individual communications are significant. Certain conditions of the admissibility of a communication, which are almost identical for every committee, should be fulfilled. Before initiating an international procedure State Party has the opportunity to remedy all the negative consequences that were caused by the violation of human rights and for that reason all available national legal remedies should be used. Also, the communications have to be compatible with the relevant convention, which means that individual has to address the right envisaged by the convention. In the procedures before a committee, the facts are investigated and the committee gives a decision or the opinion whether certain human rights had been violated. During the procedure interim measures could be ordered to prevent irreparable harm for the applicant. Decisions of the committees are not binding; however they influence a state to respect human rights of individuals in its jurisdiction. If the decisions were binding that would significantly contribute to the efficiency of the human rights protection before the committees. For that to happen, there should be explicit consent of the State Parties and the treaties, by which the committees are created, should be modified.*

Keywords: *human rights, committees, admissibility conditions, communication*

Datum prijema rada: 14.02.2020.